

**Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

МАТЕРІАЛИ

**звітної наукової конференції
викладачів, докторантів, аспірантів
університету за 2022 рік
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника**

3–7 квітня 2023 року

**м. Івано-Франківськ
2023**

*Рекомендовано до видання вченою радою
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,
протокол № 4 від «25» квітня 2023 р.*

Редакційна рада: Цепенда І.Є. – голова, ректор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», доктор політичних наук, професор; Якубів В.М. – перший проректор, доктор економічних наук, професор; Благун І.С. – доктор економічних наук, професор; Микитин Ю.І. – кандидат юридичних наук, доцент; Великочий В.С. – доктор історичних наук, професор; Федорак В.В. – кандидат історичних наук, доцент; Гасюк І.М. – доктор фізико-математичних наук, професор; Голод Р.Б. – доктор філологічних наук, професор; Заграй Л.Д. – доктор психологічних наук, професор; Кондур О.С. – доктор педагогічних наук, професор; Кугутяк М.В. – доктор історичних наук, професор; Нагорняк М.М. – доктор політичних наук, професор; Пилипів В.М. – доктор фізико-математичних наук, професор; Плекан Ю.В. – кандидат історичних наук, доцент; Случик В.М. – кандидат біологічних наук, доцент; Яців Я.М. – кандидат педагогічних наук, доцент; Яцків Н.Я. – кандидат філологічних наук, професор.

Адреса редакційної ради:

76018, Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Тел. (0342) 59–60–51

МЗ4 **Матеріали** звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2022 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 3–7 квітня 2023 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2023. 345 с.

Видання містить результати наукових досліджень із проблем математики, фізики, хімії, біології, екології, лісівництва, агрохімії, економіки, історії, філософії, політології, релігієзнавства, культурології, соціології, психології, філології, педагогіки, мистецтвознавства, туризму, фізичного виховання і спорту.

Дослідження виконані в наукових лабораторіях та на кафедрах університету.

УДК 378.4(477.86)ПНУ(082)

який був притаманний для усіх сіл Покутського етнографічного краю. Окрім Покуття, такий тип житла був притаманний Карпатському регіону загалом [1].

Польський краєзнавець Ю. Шнайдер подав подібний опис житла: «з подвір'я до сіней ведуть, і з правого, і з лівого боків двері до житлових приміщень, навпроти – двері до комори, що простягається вздовж усього будинку. Комора може бути також добудована збоку хати, тоді вхід до неї з подвір'я. Хати бідніших господарів мають лише одне житлове приміщення, а на місці другого комору. У геть незаможних двері до помешкання лише з одного боку, за ними – двері до комори, або ж з сіней вхід лише до кімнати, комора ж прибудована збоку. У середині стіни побілені вапном, «піч» – сивою глиною, а стеля не білена, підбита балкою, що зветься «сволок», на якому, зазвичай, міститься різне знадіб'я та посуд. Ззаду чи збоку хати найчастіше добудовані менші або більші стайні, хліви, броварні, дах яких є з'єднаний з дахом житлового будинку, так, що утворює його продовження по рівній лінії» [3, с. 26].

Підсумовуючи можемо зазначити, що на покутсько-гуцульському пограниччі переважали житла двокамерного типу хата+сіни+комора з господарськими добудовами. Такий тип і форма житла були зумовлені тодішнім соціально-економічним становищем жителів даного краю, які з певним часом зазнали еволюційних змін але все одно залишили елементи традиційного житлобудування.

Список використаних джерел

1. Самойлович В. П. Українське народне житло (кінець XIX – початок XX століть). Київ : Наукова думка, 1972. С. 50
2. Сілецький Р. Б. Сільське поселення та садиба в українських Карпатах XIX – початку XX ст. Київ : Наукова думка, 1994. С. 140
3. Шнайдер Юзеф. Печеніжинські люди (1904). Етнографічний нарис / упоряд., автор передмови і приміток М. Савчук; пер. І. Гулай-Назарової. Івано-Франківськ : Фоліант, 2017. С. 108

РОЛЬ МУЗЕЇВ «ЖИВОЇ ІСТОРІЇ» У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

*Дрогобицька Оксана Ярославівна,
доцентка кафедри етнології і археології*

Останніми роками все більшої популярності в Україні і за кордоном набувають музеї «живої історії». Згідно міжнародних визначень, музей живої історії – це музей, на базі якого експонати створені за зразком історичних і археологічних артефактів, їх можна торкатися і приміряти на себе, а фото та відеозйомка дозволені без обмежень. Окремі подібні музеї дозволяють відвідувачам мешкати на своїй території і практикують так зване «занурення» в об'єкт дослідження.

На Прикарпатті навіть традиційні музеї щоразу ширше використовують методи «живої історії» при роботі з відвідувачами, а особливо з школярами.

Так, Музеї етнографії Національного заповідника «Давній Галич» у с. Крилос Галицького району Івано-Франківської області стає майданчиком для проведення етнографічних фестивалів та історичних реконструкцій (андріївських вечорниць, зустрічі з Св. Миколаєм, колядування) [1]. Так само їх активно використовує для популяризації історико-етнографічної спадщини регіону Городенківський міський краєзнавчий музей «Покуття».

Ще одний напрям роботи таких музеїв – родинні тематичні фотосесії у народних строях. Тепер таку послугу успішно пропонують Івано-Франківський краєзнавчий музей, Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття (м. Коломия) і згаданий Музей Покуття. Такі фотосесії дозволяють відвідувачам ознайомитися з багатством і різноманіттям культури, регіональними особливостями народної ноші, краще проникнутися «духом часу». Крім цього, Івано-Франківський краєзнавчий музей на базі оновленої експозиції «Міський побут кінця ХІХ – початку ХХ століття» пропонує тематичні фотосесії у стилі даного періоду.

З точки зору «живої історії» особливо цікавою є експозиція Меморіального музею тоталітарних режимів «Територія терору», створеного у Львові на місці єврейського гетто (1941–1943), а згодом пересильної тюрми №25 (1944–1955 рр.). Тут широко використовуються мультимедійні технології та інтерактивність в експозиції. Музей включає два бараки, вагон-телятник та Колекцію радянського монументального мистецтва. Перша кімната експозиції розкриває тему «передчуття війни», побуту львів'ян у 30-х рр. ХХ ст, друга – «війна і лінія» (про життя у воєнне лихоліття), третя демонструє хаос під час обшуків та арештів. У музеї є окрема кімната, присвячена колаборації [3].

У січні 2019 р. музей «Територія Терору» розпочав новий усноісторичний проект «Непочуті», мета якого зафіксувати та зберегти спогади безпосередніх очевидців подій 1930–1950-х років [3]. Усні свідчення оповідачів, які є оригінальними, а не озвученими акторами, доповнюють загальне враження від експозиції і дозволяють учням глибше проїнятися минулим, побачити у ньому не безликий натовп, а конкретну людину з її індивідуальною життєвою історією.

Активно приймає відвідувачів, особливо школярів, музей «Жива історія» (с. Конопниця Пустомитівського району Львівської області), в якому розміщені експонати про події часів Першої і Другої світових воєн, визвольної боротьби українців у ХХ ст., сучасної російсько-української війни. Експозиція розташована на польовій фортифікаційній лінії оборони. Тут учні, студенти можуть ознайомитися із зразками зброї, одностроями різних військ, військовою технікою, а також побувати у криївці Української повстанської армії. Саме криївка дає відвідувачам уявлення про повсякденне життя повстанців, умови їхнього побуту тощо. Тут розміщені різні меморіальні речі (тогочасні повстанські листівки, гроші, друкарська машинка, металевий посуд), які дозволяють не тільки поглибити знання з історії, а й «зануритися» у минуле [2; 4]. Зазначимо, що на базі подібних музеїв можна проводити окремі уроки з історії, гурткові заняття з історичного краєзнавства чи етнографії рідного краю, віртуальні екскурсії з використанням інтернет-ресурсів, краєзнавчі екскурсії (оглядові чи тематичні) тощо. Такі музеї є цікавими та пізнавальними не тільки для учнів, а й студентів.

Загалом, використання елементів «живої історії» дозволяє сучасним музеям не тільки стати ближчими до відвідувачів і залучити ширше коло гостей, а й активно пропагувати історико-культурну спадщину. Водночас вони стають потужною базою для науковців і освітнім майданчиком для проведення уроків з історії, етнографії та краєзнавства.

Список використаних джерел

1. Вертепи та колядки: у заповіднику «Давній Галич» відсвяткували Різдво. URL: <https://pravda.if.ua/vertepy-ta-kolyadky-u-zapovidnyku-davnij-galych-vidsvyatkuvaly-rizdvo/?fbclid=IwAR39rUYc8Hu2ffje-OFATfDOyScFBpdgZO7BayFoYQv86GKeMXm4KX5T81o>.

2. «Жива історія» – музей, де ви не оглядаєте, а долучаєтеся. Сайт музею «Жива історія». URL: <https://memoria.com.ua/istoria>.

3. Семенік О. Музей «територія терору»: про #непочутих та чому пам'ять про біль треба берегти. URL: <https://supportyourart.com/conversations/terror>.

4. Терещук Г. Музей «живої історії» на Львівщині: криївка УПА, бойова техніка, військова амуніція. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/zhyva-istoriya-upa-kryyivka/31067465.html>.

ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ ТРУДОВОЇ МОБІЛІЗАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ДИСТРИКТУ ГАЛИЧИНА НАЦИСТСЬКОЮ НІМЕЧИНОЮ В 1941–1944 рр.

Мосора Володимир Андрійович,
аспірант спеціальності «Історія та археологія»

Комплексне та всебічне вивчення опублікованих та архівних джерел, а також інформаційного потенціалу періодичних видань воєнного періоду і спогадів учасників подій, дають змогу дослідити особливості функціонування системи працевикористання українців дистрикту Галичина на роботах у Третньому рейху. Комплекс джерельних матеріалів з досліджуваної проблематики є цілком репрезентативним та інформативним, що дозволяє здійснити реконструкцію історії трудової мобілізації східногалицького соціуму в 1941–1944 рр.

Нормативно-правові документи надають нам велику кількість інформації про німецьку окупаційну владу та їхні заходи щодо залучення місцевого населення для потреб Третього рейху. Архівні матеріали показують, що документи очільників німецької адміністрації, органів місцевого управління, біржі праці, місцевої преси, які допомагають охарактеризувати масштаби трудової мобілізації Галичини, знаходяться у Центральному державному архіві громадських об'єднань України, Центральному державному архіві вищих органів влади і управління України, Державному архіві Львівської області, Державному архіві Івано-Франківської області та Державному архіві Тернопільської області.

Німецькі законодавчі документи висвітлюють організаційний бік процесу вербування робітників (інформацію про відкриття бірж праці та їхніх відділів), особливості та динаміку процесу вербування, а також його перебігу, труд-